

Vuoden 2024 talousarvio ja vuosien 2024 - 2026 taloussuunnitelma

Kaupunginhallitus 23.10.2023 § 294

Valmistelu- ja lisätiedot
rahoitusjohtaja Henrik Rainio
etunimi.sukunimi@porvoo.fi

Kuntatalouden tila

Kuntien talous on viime vuosina ollut lähes tasapainossa hyvän työllisyystilanteen, kotimaisen kysynnän ja valtion kunnille myöntämien tukien ansiosta. Vuonna 2023 kuntien taloutta on vahvistanut vanhojen veroprosenttien ja jako-osuuksien mukaisesti tilitettyt osuudet kunnallis- ja yhteisöverotuloista.

Hyvinvointialueuudistuksessa kunnilta valtiolle siirrettävien kustannusten laskelmia on päivitetty vuoden 2023 aikana ja uudistukset lopulliset vaikutukset kuntien talouteen näkyvät vasta vuonna 2024.

Vuoden 2024 aikana kuntakentällä valmistellaan seuraavaa suurta uudistusta, kun julkisten työvoimapalveluiden järjestämisvastuu siirtyy kunnille tai useasta kunnasta muodostuville yhteistoiminta-alueille vuoden 2025 alussa.

Uudessa hallitusohjelmassa ei tulevana vuotena kohdistu suuria mullistuksia kuntasektorille. Sosiaaliturvaan suunnitellut leikkaukset voivat kuitenkin välillisesti vaikuttaa kuntien talouteen, mikäli työllisyystilanne heikkenee eikä uudistuksilla saavuteta toivottuja tuloksia.

Lokakuussa julkaistun kuntatalousohjelman mukaan Suomen talouskehitys pysyy kuluvana vuonna nollan tuntumassa, kun hintojen ja korkojen nousu vähentävät kotitalouksien kulutusta ja investointeja. Bruttokansantuotteen arvioidaan kasvavan 1,2 prosenttia vuonna 2024. Vuosina 2026–2027 talouskasvun arvioidaan vaimenevan hieman mutta säilyvän runsaassa 1,5 prosentissa. Kuntien kustannuskehitystä kuvaava peruspalvelujen hintaindeksin muutos on keskimäärin 3,1 prosenttia vuodessa vuosina 2024–2027. Tulojen ja menojen epätasapaino merkitsee kuntataloudessa sopeutuspaineita tuleville vuosille.

Kuntien kasvavat toimintamenot ja heikkenevä vuosikate vähentävät investointeihin käytettävää rahoitusta samalla kuin investointien kustannukset nousevat merkittävästi. Investointitarve on lähivuosinakin suurta monissa kunnissa, mikä lisää lainanoton tarvetta ja painetta nostaa kunnallisveroprosentteja. Korkoympäristön muutos kasvattaa lainarahan kustannuksia ja luo omalta osaltaan painetta kustannusten vähentämiseen ja investointien priorisoimiseen yhä enenemissä määrin.

Käyttötalouden menot

Kaupungin menot kasvavat vuonna 2024 yhteensä 5,8 miljoonalla eurolla, eli 2,5 prosenttia, verrattuna muutettuun talousarvioon 2023. Vertailutietona olevaan vuoden 2023 muutettuun talousarvioon sisältyy kuitenkin kertaluonteisia sosiaali- ja terveystoimen, sekä pelastustoimen kustannuksia noin 2,5 miljoonaa euroa, sekä sisäisten erien muutoksia, jotka tulee ottaa huomioon vuosittaisten toimintamenojen kasvun vertailussa. Sisäisten erien muutoksilla ja kertaluonteisilla sosiaali- ja terveydenhoidon ja pelastustoimen kuluilla huomioitu oikaistu kulujen kasvu vuodelle 2024 on 4,8 prosenttia.

Menojen kasvu selittyy osaltaan inflaatiolla, kunta-alan palkkaratkaisulla ja kaupungin kasvutavoitteisiin varautumisella. Toimialoilla panostetaan vuonna 2024 erityisesti joukkoliikenteeseen, kaupungin kasvuun varautumiseen ja lakisääteisten työ- ja elinkeinopalvelujen siirtymisen valmisteluun.

Kasvun ja oppimisen toimialalla menot pysyvät ennallaan erityisesti toimialan sisäisten vuokrien huomattavan pienentymisen takia. Oikaistu menojen kasvu vuosien väliset erot huomioiden on 3,7 %, eli noin 4,4 miljoonaa euroa. Kaupunkikehityksen toimialalla oikaistut menot kasvavat 2,4 miljoonaa euroa, eli 9,7 prosenttia. Elinvoiman toimialalla oikaistu menojen kasvu on 1,3 miljoonaa euroa, eli 3,5 prosenttia. Konsernipalvelujen toimialalla oikaistut menot kasvavat noin 2,7 miljoonaa euroa, eli 6,2 prosenttia.

Oikaistuissa luvuissa on eliminoitu vuosien 2023 ja 2024 vertailukelpoisuutta vääristävät erät, eli sisäisten vuokrien alentuminen, keskitettyjen talous-, henkilöstö, ICT- ja käänöspalveluiden kustannusten keskittäminen konsernipalveluihin sekä muut sisäiset erät ja vuoden 2023 kertaluonteiset sote-kulut.

Käyttötalouden tulot

Toimintatulojen määrä on vuoden 2024 talousarviossa 68,3 miljoonaa euroa, eli vajaa 1,3 miljoonaa euroa enemmän kuin vuoden 2023 muutetussa talousarviossa. Erityisesti maanmyyntituloihin liittyy epävarmuutta rakennusalan heikon suhdannetilanteen takia.

Kunnallisveron tuoton ennakoidaan olevan noin 92 miljoonaa euroa vuonna 2024. Kunnallisveron pohjana olevat ansiotulot kasvavat noin 4,4 prosenttia, mutta vuoden 2023 kertaluonteiset verotulot jäävät pääsääntöisesti pois. Kaupungin vakaan taloustilanteen takia kunnallisveroprosenttia esitetään alennettavan 0,11 prosenttiyksikköä 7,00 prosenttiin. Veroprosentin muutoksen vaikutus on noin 1,3 miljoonaa euroa. Kunnallisvero säilyy edelleen kaupungin suurimpana yksittäisenä tulonlähteenä.

Kaupungin yhteisöveron tuoton arvioidaan kasvavan hieman vuonna 2024 ja olevan yhteensä noin 39 miljoonaa euroa. Kaupungin jako-osuuden ennakoidaan vuodelle lähes kaksinkertaistuvan Kilpilahden

yrittäjäklusterin hyvän talouskehityksen ansiota, kun samalla vuoden 2023 kertaluonteiset verotilitykset jäävät pois. Verohallinto vahvistaa kuntien yhteisöveron jako-osuudet vuodelle 2024 vasta vuoden alkupuolella.

Kiinteistöveron tuotoksi arvioidaan 18,6 miljoonaa euroa vuonna 2024, mikä vastaa noin 12 prosenttia kaupungin verotuloista. Yleisen kiinteistöveroprosentin vaihteluväliä koskeva hallituksen esitys on eduskunnan käsittelyssä syksyllä 2023, mutta kaavailut muutokset eivät vaikuta kaupungin kiinteistöveroprosentteihin tai -tuottoihin.

Kaupungin valtionosuustulot ovat valtiovarainministeriön arvion mukaan noin 47 miljoonaa euroa vuonna 2024. Peruspalvelujen valtionosuus ilman tasaus- ja kompensatioeriä on tästä summasta vain 27 miljoonaa euroa. Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus puolestaan heikentää valtionosuustuloja noin 3,5 miljoonaa euroa. Hyvinvointialueuudistukseen liittyvät tasausmekanismit tuottavat kaupungille yhteensä noin 17 miljoonaa euroa ja veromenetysten kompensatio noin 7,5 miljoonaa euroa.

Kaupungin talouden tasapaino

Kaupungin talous on viime vuosina ollut ylijäämäinen lähinnä yhteisöveron kehityksen ja valtion tukien takia. Hyvinvointialueuudistuksen jälkeen kuntien valtionosuudet ovat asettuneet uudelle matalammalle tasolle, jonka seurauksena talouden liikkumavara on kaventunut. Yleisen taloustilanteen heikkenemisen odotetaan näkyvän vuoden 2024 verotuloissa menojen jatkaessa kasvua.

Vuonna 2024 vuosikatteen arvioidaan olevan 30,5 miljoonaa euroa ja kaupungin ylijäämän 6,0 miljoonaa euroa. Vuosina 2025–2026 kaupungin talouden arvioidaan kääntyvän selvästi alijäämäiseksi. Vuosikatteen arvioidaan olevan 22,8 miljoonaa euroa vuonna 2025 ja alijäämän 2,1 miljoonaa euroa. Vuoden 2026 vuosikate on arviolta 11,9 miljoonaa euroa ja alijäämä 15 miljoonaa euroa.

Kaupungin talouden kehitykseen liittyy useita merkittäviä epävarmuustekijöitä. Yhteisöveron tuotto vaihtelee voimakkaasti, ja kaupungin jako-osuuden ennakoiminen erityisesti vuodesta 2026 eteenpäin on erityisen haasteellista. Valmisteilla oleva valtionosuusuudistus todennäköisesti heikentää kaupungin tulopohjaa. Samanaikaisesti kaupungin menot kasvavat voimakkaasti ja investointitarpeet kasvavat. Joukkoliikenneuudistus ja Kokkonniemen alueen tulevat palvelut ovat parantamassa kaupungin palvelutasoa, mutta aiheuttavat samalla lisäkustannuksia.

Investoinnit

Talousarviovuoden 2024 investointien arvioidaan olevan yhteensä noin 37,8 miljoonaa euroa. Tästä talonrakennusinvestointien osuus on 21,6 miljoonaa euroa, kaupunki-infran investointien osuus noin

13,5 miljoonaa euroa ja elinvoiman investointien osuus 2,1 miljoonaa euroa.

Investointien määrä kasvaa myös tulevina vuosina ja kaupungin investointisuunnitelman mukaan vuosille 2024–2027 kohdistuu noin 175 miljoonan euron investoinnit. Tulevien vuosien investoinnit painottuvat päiväkoteihin ja kouluihin ja suunnitelmissa on varauduttu Kokkonniemen liikuntakeskuksen investointikokonaisuuteen.

Kaupungin käyttötalousmenojen kasvun ja epävarmojen tulojen heikentämä vuosikate ei riitä suunnitelmavuosina 2025–2026 kattamaan investointitason noususta johtuvia lainanhoitokuluja ja poistoja.

Lainanotto

Kaupungin vuotuinen lainarahoitustarve tai lainanlyhennysvara muodostuu vuosikatteen ja nettoinvestointien välisestä erotuksesta. Tasapainossa olevassa taloudessa vuosikatteella voidaan rahoittaa nettoinvestoinnit. Pitkällä aikavälillä vuosikatteella tulee rahoittaa myös lainan lyhennykset.

Investointikustannusten noustessa, kaupungilla tulee olemaan tarvetta kasvattaa lainakantaa. Lainakannan arvioidaan kasvavan 6 miljoonaa euroa vuonna 2024, jolloin lainakanta olisi yhteensä 79,9 miljoonaa euroa. Rahoituslaskelman mukaan lainakanta olisi noin 112 miljoonaa euroa vuonna 2025 ja noin 150 miljoonaa euroa vuonna 2026.

Kaupungin nykyiset lainat on sidottu kiinteäkorkoisiin lainoihin, joiden keskiporko on noin 0,3 prosenttia. Lainakorkojen nopean nousun myötä uusien lainojen keskiporko tulee olemaan huomattavasti nykyisiä korkeampi. Lainakannan kasvaessa on varauduttava myös korkokustannusten ja -riskin kasvuun.

Liikelaitokset

Liikelaitosten johtokuntien tehtävänä on kuntalain mukaisesti hyväksyä liikelaitoksen talousarvio ja taloussuunnitelma sekä päättää liikelaitoksen investoinneista, jollei muuta ole määrätty. Kaupunginvaltuusto päättää liikelaitosten sitovat tavoitteet, sekä kaupungin ja liikelaitoksen väliset rahoituserät, mm. tuottotavoitteen.

Liikelaitokset rahoittavat lähtökohtaisesti investointinsa tulorahoituksellaan. Porvoon veden investointi Saksalan vesilaitokseen jatkuu vuonna 2024, minkä vuoksi kaupunki on valmistautunut myöntämään 2,35 miljoonan euron lainan liikelaitokselle.

Liikelaitos Kuninkaantien työterveyden liiketoiminta luovutettiin Keski-Uudenmaan Työterveys Oy:lle 1.10.2023. Kuninkaantien työterveys lakkautetaan 31.12.2023.

Konserniyhtiöt

Kuntalain mukaisesti valtuusto määrittelee omistajapoliittiset tavoitteet omistamilleen yhteisöille, sekä päättää omistajaohjauksen periaatteista ja konserniohjeesta. Valtuusto päättää myös talousarviosta ja taloussuunnitelmasta, joihin sisältyy omistajapolitiikasta johdetut vuositavoitteet merkittävimmille konsernin yhteisöille.

Porvoossa konsernijaosto ohjaa ja valvoo omistajana, että tytäryhteisöt toimivat kaupunginvaltuuston ja kaupunginhallituksen asettamien tavoitteiden ja kaupunkistrategian mukaisesti sekä huolehtii konsernivalvonnan toteuttamisesta konserniohjeiden mukaisesti.

Kaupunkikonserniin kuului yhteensä 17 yhteisöä 30.9.2023.

Liite

Talousarvio 2024 ja taloussuunnitelma 2024–2026

Kaupunginjohtaja

Kaupunginhallitus käy yleiskeskustelun vuoden 2024 talousarviosta ja vuosien 2024–2026 taloussuunnitelmasta ja jatkaa asian käsittelyä seuraavassa kokouksessaan.

Päätös

Kaupunginhallitus kävi yleiskeskustelun vuoden 2024 talousarviosta ja vuosien 2024–2026 taloussuunnitelmasta ja jatkaa asian käsittelyä seuraavassa kokouksessaan.